

34 KULTUR OG IDEER

En av Norges eldste bøker endelig på norsk

Fortellingene om St. Olavs mirakler gir et unikt innblikk i middelalderens hverdagsliv i Norge. Nå er fortellingene samlet og for første gang utgitt på bokmål.

TORGEIR HOLLJEN THON
torgeir.thon@vl.no

Passio Olavi, fortellingene om St. Olavs mirakler, er en av Norges eldste bøker. Nå foreligger den for første gang på bokmål, og lanseres i dag som en del av Olavsfestdagene i Trondheim.

– Når man hører mirakelsamling tenker mange sikkert at det er masse engler og sånt. Men dette er faktisk et unikt innblikk i dagliglivet på den tiden, forteller Øystein Ekroll entusiastisk.

Han er forsker og arkeolog, og har skrevet innledningen til boka, som er oversatt fra latin av Lene Dåvøy.

Konkrete liv. Det fortelles om barn som blir borte, låver som begynner å brenne med all maten, folk som får farlige sykdommer.

– Det er fantastiske glimt inn i helt konkrete liv. Det er fiskere i havsnød, det er kristne som blir tatt til fange av hedninger og solgt som slaver.

Men når de ber til St. Olav får de svar: barna kommer tilbake, brannene slukker av seg selv og de syke blir helbredet.

– Helgenbiografier er som regel ganske kjedelig lesning, der det ene fromme slår det andre i hjel. Dette er noe helt annet.

PR-skrift. *Passio Olavi* er skrevet allerede på andre halvdel av 1100-tallet, med mål om å gjøre Norge kjent som et kristent land, og en integrert del av

STJÅLET ST. OLAV: Boka prydes av Håkon Gullvågs reisealter *St. Olav*. Verket ble satt opp i Nidarosdomen i april 2015, og så båret av pilegrimer til Roma. Der ble det imidlertid stjålet, og det har ennå ikke kommet til rette.

den europeiske kristenheten. Eller som Ekroll skriver i innledningen sin: «Et gedigent PR-skrift for Nidarosdomen som pilegrimsmål».

– Når vi snakker om tidlig norsk litteratur tenker vi gjerne på sagaene, men de er jo skrevet på islandsk, og dessuten mye senere, sier Ekroll.

Boka er skrevet på latin, datidens engelsk. Det fulle navnet er *Passio et miraculi beati Olavi*. Fortellingene om den helige Olavs lidelser og undere.

Det finnes forskjellige utgaver av teksten. Originalen og de fleste kopier gikk tapt under reformasjonen, mens den best bevarte utgaven er fra et engelsk kloster, og finnes i Oxford.

Stjålet alter. Nå har den tjekiske forskeren Lenka Jiroušková studert og samlet fragmenter fra hele Europa, og samlet i alt 52 St.

NY ST. OLAV: Håkon Gullvåg som maler en ny versjon av motivet reisealter.

Foto: Maria Veie Sandvik

Olav-mirakler, som alle er oversatt i denne nye utgaven.

Oversettelsen gis ut i samarbeid mellom Museumsforlaget og Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider.

Omslaget prydes av Håkon Gullvågs reisealter *St. Olav* (2015). Verket ble satt opp i Nidarosdomen i april 2015, og så båret av pilegrimer helt til Roma. Der ble det imidlertid stjålet, og det har ennå ikke kommet til rette. I dag finnes bare fotografier av det.

Lett å lese. – *Hvorfor har ikke verket blitt oversatt til bokmål*

før nå?

– Som målmann må jeg si at selv om den gamle oversettelsen til konservativt nynorsk er veldig vakker, er den nok ganske tungvint å lese i våre dager.

Den nye utgaven er gjennomgått av de kyndige fagfolk, og skal være god å lese.

– Språket er litt høytidelig, men det ligger til sjangeren.

Gjennoboret lem. – *Er det noe høydepunkt blant miraklene?*

– Det er en som kanskje er litt for grov for Vårt Land. Det var en dansk diakon som, hva skal man

si, ikke levde helt etter det sjette bud. Han fikk barn med forskjellige damer, og til slutt fikk han det vi nå kaller priapisme, som rett og slett er en ereksjon som aldri går ned. Det høres kanskje morsomt ut, men det er forferdelig, det blokkerer for blodomløpet og kan gi grusomme skader. Men så kom St. Olav til ham i drømme, og han hadde en glødende jernstang som han stakk rett i lemmet. Diakonen våknet i et skrik! Så tok han seg et bad, og i det varme vannet falt lemmet av. «Dermed forsvant også evnen til å synde», står det, forteller Ekroll.

Sigrd Espelien • Reinhold Ziegler
Camilla Luihn • Ingjerd Hanevold
Åse-Marit Thorbjørnsrud •
Marianne Tjønn • Eirik Gjedrem
Elisa Helland-Hansen •
Anne-Gry Løland • Ole Morten
Rokvam • Millie Behrens •
Tor Alex Erichsen

Peder Balke-senterets
**SOMMER
UTSTILLING 2019**
06.07–25.08

On., to., fr. og lø.: 11–16. Sø.: 12–16
Gratis omvisning hver søndag kl. 14:00

peder
balke
senteret

www.pederbalke.no